

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja 8 K pol leta 4 " četrt leta 2 " posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h " " " dvakrat . . . 12 " " " " trikrat . . . 10 " za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poština hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Pedagoške črtice.

Spisal Janko Polák.

I.

Namenil sem se pisati resnico.

Trdim, da nam naša učiteljska ne nudi prave naobrazbe. Vzroki so različni, in obilici predmetov je odmerjen kratek čas. Pa še v tem kratkem času nas pitajo samo s tu-jino. Ne pokažejo pa nam domovine in naroda, ki nam ga bo izobraževati.

Ker sem uverjen, da se temu od me-rodajne strani v doglednem času ne bo od-pomoglo, zaraditega je naša dolžnost, da si pomagamo sami.

Študirajmo narod!

Študij naroda ni lahak. Študij je težak. Študirati je treba predvsem narodno slovstvo.

Preden začnemo študirati narodno slovstvo, moramo proučiti narečja. Zakaj brez poznanja teh si ne moremo misliti onega jezikovnega pouka, ki je podlaga spisovnemu pouku, glav-nemu faktorju vseh jezikovnih vaj. V poznanju narečij tiči po mojem mnenju izvor in konec elementarnega pouka.

Pa ni dovolj, da proučujemo samo na-rodne pesmi. Proučiti moramo tudi narodne pregovore, izreke, legende, basni, pripovedke, povesti, šege in običaje. V vsem tem tiči več izobraževalne sile nego pa v vseh izvirnih in poslovenjenih berilnih sestavkih, ki strašijo tako radi po naših čitankah z moralizujučo krinko. Človeku se stori milo, ko prelista čitanke in ne dobi ničesar. Vsaj pristno narodnega ne.

In jaz menim, da je za otroka materino mleko najbolje.

Narodna pesem nam kaže narodovo dušo. In narodova duša je lepa, kot so lepe njegove pesmi. Samoobsebi se ume, da ni zrna brez plev. Zaraditega pa ne smemo zavreči vsega. Treba je samo velnice, in hrana, ki jo nam bodo dala zrna, bo izvrstna in tečna.

Žalibog, da se pri pouku petja oziramo vsepremalno na narodno pesem. Ne tajim, da narodne pesmi tuintam radi pojo. Ne vem pa, če jih pojo povsod tako, da bude čuvstva, ki

dvigajo duha. In tako bi se morale peti, ako hočemo doseči ravnokar omenjeni smoter pev-skega pouka. Da se to ne doseže samo s pe-tjem, je znano vsakemu izmed nas. Malo pa jih je, ki bi vedeli, kako se to doseže. Kdo je temu kriv? Naša učiteljska, ki nas pitajo — z ozirom na narodno slovstvo — samo z defi-nicijami. Vsak razsoden človek mi mora pri-trditi, da so definicije toliko kakor nič.

Ne motim se, ako trdim, da je samo pravo gojenje narodne pesmi tako v jezikov-nem, kakor tudi v pevskem oziru sila, ki vpliva na narodovo dušo tako, kot je vplivala nanjo ob trenutkih, ko je nastala. Da so bili ti trenutki lepi in svečani, mi menda ne bo oporekal nihče. In če se potrudimo pričarati te lepe in svečane trenutke le za hip nazaj, nam gotovo ne reče nihče, da mlatimo prazno slamo. Vsakdo nam rad pritrdi, da korakamo pot, ki pridemo po nji najhitreje do zažele-nega smotra pevskega pouka, ki sem ga že omenil.*)

Narodni pregovori in izreki nam kažejo narodovo modrost. Če proučimo te, moramo pripoznati, da je narod moder. In moder na-rod misli in opazuje mnogo. Zaraditega ni dovolj, da poznamo samo pomen pregovorov in izrekov. Poznati moramo tudi okolnosti, za-radi katerih so nastali. Da nam bo to moči, moramo modrovati tako, kot je modroval narod, in se ozirati predvsem na vzroke, za-radi katerih so nastali pregovori in izreki.

Narodov verski čut se zrcali najlepše v njegovih legendah in bajkah. Ne žalimo na-rodu verskega čuta. Samoobsebi se ume, da s tem ne mislim reči, da praznoverja ne smemo zatirati. Moramo ga!

Uverjen sem, da tiči kal narodove kon-servativnosti z ozirom na napredek ponajveč v tem, ker je v narodu še vedno vse polno praznoverja.

Narodne basni nam pričajo, da pozna narod živalstvo in rastlinstvo z ozirom na bio-logijo prav dobro. Če preudarimo to natanko,

*) Pojte Žirovnikove „Narodne pesmi za šolsko mladino“! Uredn.

se srečamo nehote ob misli, da smo z ozirom na novosti jako ozkosrčni. Domače ne velja, pa naj bo še tako sveže. Čudom pa se čudimo onemu, kar so na nam ostavili tujei. Da smo se zanimali za narodne basni tako kakor bi se morali, trdim, da bi se nam ne bilo treba učiti biologije pri tujeih, temveč bi bila že vzrasla davno na domačih tleh. Fran Erjavec nam jo je razlagal prvi. In kje se je on učil največ? V narodu samem. Zakaj nismo Er-javca razumeli? Zato, ker je bil sin naroda, ki ga poznamo silno malo, dasi smo vzrasli iz njega tudi mi sami. Žalostno, a res je!

Veliko vzgojevalne sile tiči v narodnih pripovedkah in povestih. Sosebno z ozirom na domišljijo. Pa tudi z ozirom na realije in roč-nosti so narodne pripovedke in pripovedi silne važnosti. Samoobsebi se ume, da je treba v to skrbnega raziskavanja. In če raziskujemo skrbno, dobimo kmalu, da lepše domišljije ne najdemo, nego je domišljija narodova. Tudi osnovo z ozirom na čas, kraj in dejanje, po-dobno osnovi narodovi, vidimo samo pri umetnikih prve vrste. Tudi značajev in obleke v narodnih pripovedkah in povestih delujočih oseb ni moči orisati izlahka lepše, nego jih oriše narod. Narod potisne svojim junakom vsekar pravo orožje v roke. Vse to bi moral vzgojevalec vedeti. Zakaj vsemu temu prilagodi lahko pouk iz realij in tudi iz ročnosti. In pri natančnem študiranju narodnih pripo-vedk, povesti, običajev in noše uvidimo kaj lahko, da narod ne ljubi števil, temveč samo kulturne obrisbe. In to tako z ozirom na rea-lije, kakor tudi z ozirom na ročnosti.

II.

Od mišljenja je zavisto duševno in od duševnega telesno delo vsakega človeka. Ka-kršno je njegovo mišljenje, takšno je nje-govo delo.

Prvo pravilno mišljenje se goji v ljud-ski šoli. Njemu moramo posvetiti vso po-zornost.

Izvor mišljenja tiči v otrokovi duši. Tam ga moramo zbuditi. In ko se nam je posre-čilo to, mu moramo prilagoditi duševno in

telesno delo. Da se nam posreči tudi to, mo-ramo otrokovo dušo poznati natanko. V nji za-sledimo najprimitivnejše mišljenje. Skrb naša bodi, da ga pojasnimo in razširimo.

Izvor mišljenja se kaže v pojmovanju in to v nazornosti. Zaraditega mora biti prvi pouk o mišljenju nazoren. Prvo pa je, da se seznanimo z otrokovim duševnim zakladom. Ko smo se seznanili z njim, ga moramo po-jasnjevati in razširjati. To se zgodi na dva načina. Prvi način je razstavljanje, drugi pa je sestavljanje.

Po razstavljanju načinu spoznamo otro-kovo mišljenje z ozirom na njegov duševni za-klad. Napačno mišljenje nadomeščamo s pra-vilnim potom primerjanja, enakosti in različ-nosti po sestavljanju načinu. In v otrokovi duši se pojavi pravilno mišljenje.

To mišljenje sestoji sprva iz samih poj-mov. Dokler so posamezni pojmi brez celotne zveze, nimajo prave vrednosti. Pravo vrednost zadobe šele tedaj, ko jih združimo v celoto, in imajo otroci z ozirom na to celoto pravilno mišljenje. Duh in telo pa morata tvoriti z ozirom na mišljenje harmonično celoto. Saj kakor je zavisna praksa od teorije, tako je za-visno od mišljenja duševno in telesno delo vsa-kega človeka.

Duša je sedež mišljenja in mišljenje vodi svobodno voljo.

Na to moramo pri pouku vedno paziti. Da nam bo to moči, ne smemo ločevati pouka, kot ga ločujejo urniki, temveč ločevati ga mo-ramo po koncentraciji, in sicer tako, da izvira pojem iz pojma in se izliva pojem iz pojma v harmonično celoto. Le na ta način bodo znali otroci dobljeno celoto uporabljati duševno in telesno. Teorija se pokaže na ta način najlepše v praksi.

Dokler pa se ne bodo družile harmoni-ške celote ur v celote dni itd. v celokupne, nepretrgane šolske dobe, toliko časa bo zaman ves trud in napor. Pojem beži paralelno poleg pojma. Celote ni. Še manj pa je pravilnega duševnega in telesnega uporabljanja ravnokar omenjene celote. In kjer ni tega, ni stalnega

krasnih nasadov, ki človeka popolnoma očarajo. Ravno nasproti glavni vohu je glavna palača razstave, ki zavzema 13.000 m². Po-stavljena je bila že leta 1891., kjer je bile takrat razstavljeni največ stvari, pri letošnji razstavi pa zavzema samo stvari, ki se tičejo prometa, dalje socialno-politiško ekspozicijo, tekstilno industrijo in instrumente. Na levo in desno se pa razprostirajo zopet drugi paviljoni, ki zavzemajo med različnimi nasadi velikanski prostor. Vsa razstava je nekaj izrednega in vredna, da si jo ogleda vsakdo, komur to do-voljuje čas in pa gmotno stanje.

„Paradiž.“

Sangrad pri Cerkljah na Gorenjskem se bo odslej imenoval „P a r a d i ž“. Ljubljanski občinski svet je v svoji zadnji seji sklenil, da se v proslavo 60 letnice cesarjevega vladanja med drugim tudi ustanovi počitniška naselbina za ubožne učence in učenke ljubljanskih ljud-skih šol. V svojem poročilu na obč. svet raz-laga župan pomen počitniških kolonij, ki so naprava današnjega časa. Prvi so začeli z

LISTEK.

Jubilejska razstava v Pragi 1908.

Industrialna razstava v Pragi bo otvor-jena vse poletje 1908. leta. Razstava, ki so jo nameravali prirediti na Dunaju, se je morala popolnoma umakniti velikanski praški razstavi. Cesar je obljubil svoj prihod v Prago in nad-vojvoda Franc Ferdinand je prevzel protektorat. Praška trgovska zbornica je žrtvovala vse, da bi otvorila jubilejsko razstavo kot velikansko, impozantno manifestacijo trgovstva in industrije obeh narodnosti, ki sta zastopani v trgovski zbornici. Jubilejska razstava naj pokaže, kakšen vpliv je imela konkurenca obeh narodnosti na gospodarski razvoj na Češkem.

V vseh komitejih so zastopani Čehi in Nemci. Glede napisov je tu vsakemu prosto dano, da se poslužuje kateregakoli jezika hoče, samo napisi, ki jih preskrbi vodstvo samo so v obeh jezikih.

Kar se tiče organizacije razstave, je vredno omeniti, da bazira na mnogih novih principih. Eden najbolj važnih je, da je raz-stava strogo sistematiško razdeljena, zaradi česar bodo sorodni industrialni oddelki tvorili posa-mezne skupine; vsaka važnejša skupina ima svoj paviljon in le izjemoma so nekatere manjše skupine v enem paviljonu. Praška jubilejska razstava ne tvori torej nikake centralne-industri-alne palače, nikakega velikanskega poslopja, v katerem bi bile različnejše stvari ena poleg druge razstavljene, tako da bi obiskovalec kmalu ves pregled izgubil in ves izmučen za-pustil tako veliko poslopje, v katerem je pre-gledal mnogo interesantnih stvari. Omenjena sistematiška razdelitev razstave ter razdelitev posameznih skupin po paviljonih olajša pregled cele razstave ter da priliko obiskovalcu, da lahko hitro najde stvari, ki njega zanimajo.

Da bo ta razstava zadovoljila vse obi-skovalec, zato je porok velikanska industrija na Češkem. Izmed važnejših produkcij ne manjka tu skoro nobene, in mnogo tvornic, ki se bodo udeležile razstave, prekaša vsa enaka podjetja v Avstriji in mnogo tudi v

vsi Evropi. Tako so zastopane tu največji mlin v Avstriji, največja tvornica za sladkor, naj-večja tvornica za špirit, največja pivovarna, največja tvornica za stroje, za vagoni itd.

Prostor, ki ga zavzema razstava, je velik 400.000 m², trg. zbornica je postavila 22 ve-likih paviljonov, razen tega pa še okolo 100 manjših paviljonov. V paviljonu za stroje je zastopanih 100 tvrdk, razstavljeni so tu tudi velikanski stroji za tovarne, tako na primer je eden stroj za tovarno za špirit 24 m visok. Otvorjena je bila razstava 14. t. m. Zanimanje za razstavo je velikansko, kar kaže že število obiskovalcev — od 14. t. m. do 18. t. m. je obiskalo razstavo okolo 150.000 ljudi. pripomniti pa je še treba, da razstava še niti popolnoma gotova ni, kar bo šele enkrat v začetku junija. Razstava sama na sebi pa tudi to zanimanje zasluži, zakaj kaj tako krasnega, kaj tako fino izvedenega Praga še ni imela. Skozi glavni vhod pridemo takoj v Pergolo, prostor, ki je popolnoma od cvetlic in drevs obdan in je takorekoč cvetlična dvorana raz-stave. Od tu vidimo že prvi veliki prostor razstave pred seboj, ki obstoja iz samih pre-